

Ngành Công Thương 10 năm thực hiện Nghị quyết trung ương 5 về kinh tế tập thể

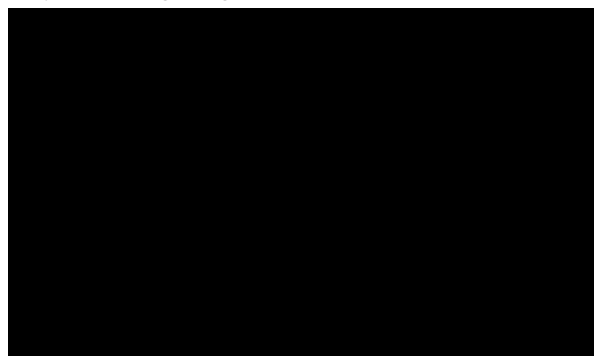
HUỲNH ĐẮC THĂNG

Phó Vụ trưởng Vụ Kế hoạch

Nghị quyết số 13-NQ/TW ngày 18 tháng 3 năm 2002 của Hội nghị lần thứ 5 Ban chấp hành Trung ương Đảng khoá IX về tiếp tục đổi mới, phát triển và nâng cao hiệu quả kinh tế tập thể (viết tắt là NQ 13) đã có những tác động tích cực đến phát triển các hợp tác xã (HTX) và doanh nghiệp kinh tế tập thể ngành Công Thương (gồm HTX công nghiệp - tiểu thủ công nghiệp và HTX thương mại, dịch vụ).

1. Những kết quả chủ yếu đạt được

Theo thống kê, năm 2001, cả nước có 3.646 doanh nghiệp kinh tế tập thể, trong đó, ngành Công Thương (cả điện và nước) chiếm khoảng 30%. Đến năm 2009, số lượng doanh nghiệp kinh tế tập thể đã là 16.605 doanh nghiệp với tỷ trọng của ngành Công Thương thay đổi không đáng kể.

Nguồn: Tổng hợp từ Niên giám Thống kê các năm 2001-2010

Riêng về hệ thống HTX, theo thống kê của Liên minh HTX Việt Nam, cuối năm 2009, cả nước có 18.104 HTX, trong đó: ngành công nghiệp - tiểu thủ công nghiệp có 2.571 HTX, chiếm 14,20%; ngành thương mại - dịch vụ 896 HTX, chiếm 4,95% và ngành điện nước có 1.932 HTX, chiếm 10,67%.

Trước năm 2002, cả nước còn một số HTX chưa chuyển đổi nhưng đến nay, công tác chuyển đổi các HTX cơ bản đã hoàn thành; một số vướng mắc, khiếu kiện về công nợ, tài sản, đất đai, chế độ đối với cán bộ, tính hợp pháp của đại hội xã viên về cơ bản đã được giải quyết... Một số HTX chuyển sang đăng ký kinh doanh và hoạt động theo qui định của Luật Doanh

nh nghiệp, tuy nhiên, một số ít do không còn khả năng hoạt động theo Luật HTX nên đã giải thể.

Đối với các HTX thương mại - dịch vụ (HTXTM), theo thống kê của các Sở Công Thương, kể từ khi có NQ 13 đến nay, cả nước đã có 923 HTX mới thành lập theo Luật HTX, nâng tổng số HTXTM đến thời điểm đến 12/2011 là 1.325 HTXTM; so với thời điểm Nghị quyết mới được thực hiện, số lượng HTXTM tăng 229,6%, tính bình quân hàng năm, số HTXTM tăng thêm 12,66%.

Một số địa phương có nhiều HTXTM như Hà Nội (125), Tp. Hồ Chí Minh (121), Đồng Nai (43), Nghệ An (46)... Ngoài ra, còn hàng nghìn HTX trong các ngành khác có hoạt động thương mại, tập trung chủ yếu trong lĩnh vực nông nghiệp (theo thống kê của Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn, trong tổng số

STT	Ngành nghề HTX	Tổng số	Tỷ trọng (%)
	Tổng số	18.104	100
1	Nông nghiệp	8.828	48,76
2	Thương mại - dịch vụ	896	4,95
3	Giao thông vận tải	1.027	5,67
4	Thủy sản	510	2,82
5	Xây dựng	916	5,06
6	Công nghiệp - tiểu thủ công nghiệp	2.571	14,2
7	Quỹ tín dụng nhân dân	1.037	5,73
8	Điện nước	1.932	10,67
9	Môi trường	121	0,67
10	Khác	266	1,47

Nguồn: Website Liên minh HTX, truy cập ngày 26 tháng 5 năm 2012

các HTX nông nghiệp (HTXNN), hiện có khoảng trên 40% HTXNN thực hiện cung ứng vật tư phục vụ sản xuất nông nghiệp và khoảng 10% HTXNN tiêu thụ nông sản trong tổng số trên 9.246 HTXNN).

Sau 10 năm thực hiện NQ 13, so với mục tiêu đề ra trong Nghị quyết, có thể rút ra một số đánh giá chung như sau:

- Nhận thức của đội ngũ cán bộ, đảng viên về vị trí, vai trò của kinh tế tập thể nói chung, trong lĩnh vực công thương nói riêng được nâng lên.

- Kết quả triển khai Nghị quyết đã có tác động tích cực đến sự phát triển kinh tế tập thể trong ngành Công Thương; về cơ bản, cả nước đã hoàn thành công tác chuyển đổi HTX; số lượng HTX thành lập mới ngày càng tăng với sự đa dạng về hình thức tổ chức và nội dung hoạt động. Nhờ đổi mới tổ chức quản lý và nội dung hoạt động cho phù hợp với cơ chế thị trường, mở rộng liên kết kinh tế, phương thức kinh doanh linh hoạt, ngày càng văn minh, hiện đại nên khả năng cạnh tranh và hiệu quả kinh doanh của nhiều HTX được nâng dần lên.

- Trên cơ sở thể chế hoá NQ 13 của Đảng về kinh tế tập thể, hệ thống văn bản pháp luật và cơ chế, chính sách đối với kinh tế tập thể nói chung, HTX nói riêng cũng như kết quả hoạt động quản lý nhà nước về công nghiệp và thương mại đã tác động tích cực đến các HTX trên một số phương diện:

- + Hành lang pháp lý đối với HTX từng bước được hoàn thiện đã tạo điều kiện phát triển thêm nhiều HTX mới, hoạt động kinh doanh của nhiều HTX được mở rộng. Các HTX được hưởng quyền lợi và có nghĩa vụ như các loại hình thương nhân khác, được kinh doanh tất cả những gì mà pháp luật không cấm. HTX đã dần trở thành tổ chức kinh tế thực sự, có quyền tự chủ, hợp tác và liên doanh tự nguyện, bình đẳng với các loại hình thương nhân khác trước pháp luật.

- + Tác động của cơ chế, chính sách mới đã làm cho các HTX từng bước phát triển theo những nguyên tắc tổ chức và hoạt động phù hợp với bản chất đích thực của nó, làm mất dần tư tưởng ỷ lại, trông chờ vào Nhà nước, khuyến khích xu hướng hợp tác theo nhu cầu của thực tiễn sản xuất, kinh doanh... Sự hợp tác đó có thể là toàn bộ quá trình kinh doanh nhưng cũng có thể là từng phần việc cụ thể nhưng trên cơ sở hoàn toàn tự nguyện và lợi ích kinh tế. Trong thực tế đã có không ít HTX, Liên hiệp HTX hoạt động có hiệu quả và có triển vọng phát triển trong cơ chế thị trường, trong bối cảnh Việt Nam đang hội nhập ngày càng sâu và toàn diện vào kinh tế quốc tế.

- + Quá trình thực hiện NQ 13 đã có tác động tích

cực đến các cơ quan quản lý nhà nước về thương mại từ trung ương đến địa phương. Qua công tác cải cách hành chính được tiến hành thường xuyên tại nhiều bộ, ngành, địa phương đã giảm được những thủ tục hành chính gây phiền hà, tốn kém cho doanh nghiệp nói chung, HTX nói riêng như thủ tục thành lập HTX đơn giản nhiều so với trước; giảm đến mức tối đa các mặt hàng quản lý bằng hạn ngạch; phần lớn giấy chứng nhận đủ điều kiện kinh doanh, giấy phép kinh doanh đã bị bãi bỏ; công khai hoá các thủ tục và qui trình nghiệp vụ liên quan đến doanh nghiệp và địa phương. Trên thực tế, các cơ quan chức năng ở Trung ương và UBND các cấp, đặc biệt là chính quyền cơ sở đã quan tâm hơn đến HTX. Những vụ việc tiêu cực, trái pháp luật, xâm phạm lợi ích của HTX đã giảm nhiều so với trước khi có Nghị quyết.

2. Những yếu kém, tồn tại

Mặc dù đã đạt được những thành tựu như đã nêu trên, trong công tác triển khai thực hiện NQ 13 vẫn còn bộc lộ một số yếu kém, tồn tại cần khắc phục như sau:

- Tuy quản lý nhà nước đối với HTX đã đạt được một số kết quả, nhưng xét một cách toàn diện thì chưa đáp ứng được những đòi hỏi của các HTX trong điều kiện mới, bởi lẽ:

- + Thiếu tổ chức và cán bộ chuyên trách về quản lý nhà nước đối với kinh tế tập thể về công thương ở hầu hết các địa phương (cả ở cấp tỉnh và huyện).

- + Một số chính sách đề ra trong NQ 13 đối với kinh tế tập thể chưa được các cơ quan hữu quan (ở cả trung ương và địa phương) cụ thể hoá một cách kịp thời thành các văn bản qui phạm pháp luật và các giải pháp để tổ chức thực hiện trong các ngành, các cấp. Một số chính sách đối với HTX không còn phù hợp nhưng chậm được sửa đổi, bổ sung; một số chính sách chưa phù hợp với thực tiễn, vì vậy tính khả thi thấp.

- + Sự quan tâm của lãnh đạo Đảng và chính quyền của một số tỉnh còn mang tính hình thức (chỉ dừng ở mức phổ biến hoặc ban hành Nghị quyết của tỉnh uỷ); thiếu cụ thể hoá NQ 13 thành giải pháp, chính sách cụ thể của địa phương; chưa tập trung giải quyết dứt điểm những khó khăn, vướng mắc có tính bức xúc trong công tác thành lập mới và hoạt động kinh doanh của các HTX đã nêu trong Nghị quyết như chính sách đất đai, thuế, tín dụng và các chính sách đối với cán bộ (đào tạo, bồi dưỡng, tiền lương và bảo hiểm xã hội...). Tuy cùng một chính sách nhưng vận dụng của một số địa phương có khác nhau (đặc biệt là việc thực hiện chính sách thuế).

+ Hoạt động quản lý nhà nước về kinh tế tập thể của phần lớn Sở Công Thương chỉ mới dừng ở các HTX, còn hoạt động thương mại của các tổ hợp tác hoặc trong các HTX thuộc ngành khác, đặc biệt là HTX nông nghiệp thì hầu hết các Sở Công Thương không nắm được đầy đủ và kịp thời. Nhiều Sở Công Thương chưa giúp được các HTX nâng cao nghiệp vụ và định hướng kinh doanh trong từng thời kỳ. Các HTX tự thân vận động là chính.

- Ngoài ra, một số tỉnh đến nay vẫn trong tình trạng “trắng” HTXTM thuần túy như Phú Thọ, Hà Nam, Quảng Trị...

3. Một số đề xuất

- Để đẩy mạnh việc đổi mới và nâng cao hiệu quả khu vực kinh tế tập thể, các chính sách hỗ trợ cần được ban hành kịp thời. Một trong những giải pháp để đạt được điều này là nâng cao chất lượng thu thập, tổng hợp, chia sẻ cơ sở dữ liệu về kinh tế tập thể giữa các bộ, ngành cũng như từ Trung ương tới địa phương. Với bộ máy phân cấp, phân ngành, cơ chế trao đổi thông tin, số liệu giữa các Bộ, các ngành từ Trung ương tới địa phương cần được quan tâm, chú trọng nhằm rút ngắn thời gian và thống nhất trong việc đánh giá, xây dựng chính sách hỗ trợ kinh tế tập thể.

- Công tác kiểm tra, giám sát thi hành luật, các cơ chế, chính sách cũng phải được thực hiện thường xuyên định kỳ, nhằm xử lý kịp thời những trường hợp sai phạm, cũng như hoạt động yếu kém. Công tác kiểm tra, giám sát hiệu quả triển khai, thực hiện các văn bản pháp luật cũng cần được chú trọng, tổ chức thường xuyên, có quy định rõ ràng, cũng như cơ chế thực hiện ngay trong các văn bản pháp luật được ban hành.

- Bên cạnh đó, cần tiếp tục triển khai mạnh mẽ các hoạt động hỗ trợ, tư vấn, dịch vụ về đào tạo, dạy nghề, xúc tiến thương mại... cho các tổ hợp tác theo chương trình xúc tiến thương mại quốc gia; Đẩy mạnh công tác thông tin tuyên truyền, phổ biến pháp luật, các chủ trương, chính sách, các điển hình về kinh tế tập thể để nâng cao nhận thức về HTX, tổ hợp tác trong nông nghiệp, nông thôn. Công tác thông tin tuyên truyền cần được thực hiện thường xuyên và có sự tham gia của nhiều cơ quan, nhất là các cơ quan thông tin đại chúng.

4. Các kiến nghị

- Quốc hội sớm thông qua Luật HTX thay thế Luật HTX năm 2003 nhằm khắc phục tồn tại hiện tại, đẩy nhanh việc đổi mới, nâng cao hiệu quả của hợp tác xã nói riêng và kinh tế tập thể nói chung.

- Song song với việc soạn thảo trình Quốc hội Luật

HTX sửa đổi, Chính phủ cần chuẩn bị để ban hành sớm nhất có thể Nghị định mới thay thế Nghị định 88/2005/NĐ-CP ngày 11 tháng 7 năm 2005 về một số chính sách hỗ trợ, khuyến khích phát triển hợp tác xã; Chỉ đạo các Bộ, ngành, UBND các tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương bố trí tổ chức và cán bộ chuyên trách về kinh tế tập thể theo Nghị quyết 13 nhằm tăng cường công tác quản lý nhà nước (trong đó có việc xây dựng và tổ chức thực hiện chính sách) đối với khu vực kinh tế này.

- Đối với các bộ, ngành, cần ban hành các văn bản hướng dẫn Luật, các văn bản liên quan đến cơ chế, chính sách phát triển HTX ngay khi Luật HTX mới được ban hành nhằm hoàn thiện môi trường pháp lý cho HTX hoạt động, củng cố và phát triển; Hỗ trợ thành lập mới HTX, tổ hợp tác tại các vùng khó khăn, miền núi, biên giới, hải đảo: Bên cạnh các HTX, tổ hợp tác có đăng ký hỗ trợ thành lập mới, các địa phương cần xác định những địa bàn trọng điểm để chỉ đạo vận động, thuyết phục hình thành các tổ chức kinh tế tập thể.

- Đối với Liên minh HTX Việt Nam, tiếp tục tổ chức triển khai thực hiện đạt hiệu quả Kế hoạch số 361/KH - BCT - LMHTX ngày 31 tháng 5 năm 2010 của Bộ Công Thương và Liên minh Hợp tác xã Việt Nam về phối hợp hoạt động nhằm phát huy vai trò của kinh tế tập thể trong tiêu thụ nông sản, hàng công nghiệp và cung ứng vật tư, máy móc, thiết bị phục vụ sản xuất nông nghiệp.

- Đối với UBND tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương, cần bố trí tổ chức, cán bộ chuyên trách theo dõi kinh tế tập thể nằm trong Sở Công Thương; Tiếp tục quan tâm và tạo điều kiện cho các Sở Công Thương thực hiện có hiệu quả vai trò quản lý nhà nước đối với khu vực kinh tế tập thể ngành công thương trên địa bàn, trong đó có việc bố trí cán bộ chuyên trách theo dõi kinh tế tập thể; Tạo điều kiện cho các HTX trên địa bàn tham gia vào các chương trình, dự án của địa phương; Tăng cường chỉ đạo các Sở Công Thương phối hợp với Liên minh HTX các tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương tổ chức bồi dưỡng, đào tạo cho đội ngũ cán bộ quản lý, cán bộ nghiệp vụ của các HTX. Loại hình đào tạo phải đa dạng, mở rộng đối tượng tham gia các lớp bồi dưỡng ngắn hạn với những chuyên đề ngắn gọn, thiết thực phù hợp với yêu cầu của thực tiễn; tiếp tục cải cách hành chính, đơn giản hoá thủ tục, giảm phiền hà cho các HTX như thủ tục để được hưởng các chính sách ưu đãi; thu hẹp danh mục những ngành nghề, mặt hàng thuộc diện phải có giấy chứng nhận đủ điều kiện kinh doanh hoặc giấy phép hành nghề.❖